

*Косенко А. В.,**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича**Маруцак Є. О.,**студентка кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу**факультету іноземних мов**Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

ТИПОЛОГІЯ ТА ФУНКЦІЇ ІНВЕРСІЇ НА МАТЕРІАЛАХ ТВОРІВ СОМЕРСЕТА МОЕМА

Анотація. Статтю присвячено дослідженню особливостей уживання інверсії як специфічного стилістичного прийому у творах Сомерсета Моема «Нескорена» та «Лев'яча шкура». Особлива увага приділяється аналізу такої синтаксичної конструкції, як інверсія. Феномен інверсії можна розпізнати в англійській мові за допомогою порушення прямого порядку слів у реченні, тобто передумання присудка підмету. Нестандартний порядок слів застосовується в деяких конструкціях або виокремлення певного слова (за необхідності).

Новизна статті полягає у вивченні феномена інверсії через призму функціонування інвертованих речень, оскільки показано, що автори (залежно від своїх намірів) активно використовують інверсію для створення різних типів смислового забарвлення творів. Інверсія займає чи не провідну позицію серед стилістичних прийомів, які автори використовують для пробудження почуттів та фантазії читача. Це може бути викликано тим, що автори за допомогою порушення звичного порядку слів намагаються донести до читачів певну важливу інформацію, висунути на перший план саме ту інформацію, яку вони хочуть донести до читачів, а не ту, до якої читач може дійти за допомогою своїх міркувань.

Не дивлячись на те, що англійська мова є аналітичною і в ній існує фіксований порядок слів, спостерігається багато різних випадків перестановки членів речення, як, наприклад, у художній літературі. На інверсію дуже часто можна натрапити в художній літературі, де вона активно використовується для збагачення, прикрасення, емоційного посилення окремих речень і надання яскравості тексту.

У статті детально розглянуто інвертовані речення у творах Сомерсета Моема «Нескорена» та «Лев'яча шкура». Особлива увага приділена типології інверсії, описані різні види граматичної та стилістичної інверсії. Основний акцент зроблено на дослідженні функціонування інвертованих речень у творах «Нескорена» та «Лев'яча шкура». На прикладі інвертованих речень із цих творів показано, що інверсія (залежно від типу та інтенції автора) може використовуватись для виконання таких функцій, як граматична, прагматична, логічна, комунікативна та емоційна.

Проведено аналіз частотності використання інвертованих речень із різними функціями у творах Сомерсета Моема «Нескорена» та «Лев'яча шкура» та представлено діаграму.

Ключові слова: інверсія, інвертовані речення, переклад, граматична інверсія, стилістична інверсія, функції інверсії, непрямий порядок слів у реченні, логічна інверсія, прагматична інверсія, емоційна інверсія, граматична інверсія, комунікативна інверсія.

Постановка проблеми. Дослідження інверсії в художніх творах є актуальним питанням у сучасній англійській мові, оскільки від порядку слів у реченні залежить значення і сенс самого речення. Феномен інверсії досить популярний як у віршах і піснях, так і в художніх творах. Ця тема користується досить великим інтересом із точки зору визначення функцій зміни порядку слів і вживання різних типів інверсії в англійській мові. Аналіз інвертованих речень показує: крім граматичної інверсії, існує стилістична, за допомогою якої виражається емоційно-експресивний момент у комунікації.

Дослідженням феномену інверсії в англійській мові займалися такі відомі лінгвісти, як Якобсон [1], Грін [2], Бірнер [3], Арнольд [4] та ін.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчити функції інвертованих речень у творах Сомерсета Моема, виокремивши частотність використання певних функцій інверсії, з наведенням конкретних прикладів.

Метою статті є дослідження теоретичного обґрунтування та практичного аналізу використання різних типів інверсії у творах Сомерсета Моема, детальний аналіз інвертованих речень та визначення їх функцій. Поставлена мета вимагає виконання таких **завдань**: 1) на основі аналізу лінгвістичної літератури розкрити суть терміна «інверсія»; 2) описати особливості застосування граматичної та стилістичної інверсії; 3) проаналізувати декілька інвертованих речень у творах Сомерсета Моема «Нескорена» [5] та «Лев'яча шкура» [6] та визначити їх функції й частотність використання.

Виклад основного матеріалу. Конструкції зі зворотним порядком слів отримали назву «інверсія». Традиційний порядок слів у реченні виглядає так: підмет, присудок, додаток, інші члени речення. Проте є низка випадків, коли це правило порушується. Традиційний порядок слів (за І. Гальперінім) – це порядок слів, що не має певної особливої мети у реченні [7, с. 330]. Тому інверсія виконує такі функції: логічну, граматичну, емоційну, комунікативну та прагматичну.

Такі вчені, як І. Арнольд та В. Кухаренко, розрізняють граматичну та стилістичну інверсію. Зарубіжні лінгвісти називають непрямий порядок слів у реченні не тільки «inversion», а й «fronting» [8, с. 327] (як приклади були використані інвертовані речення з творів Сомерсета Моєма «Нескорена» та «Лев'яча шура»). У літературній мові часто на початок виноситься додаток, а підмет і присудок залишаються на місцях: *The place she often visited* [5, с. 17], *Worried I was not* [6, с. 4]. Але різниця в термінах означає тільки відмінність у типології інверсії. Під терміном «inversion» вони розуміють граматичну інверсію, а під терміном «fronting» – стилістичну.

Граматична інверсія – це структура, в якій присудок у реченні стоїть перед підметом. Граматика розглядає інверсію як порушення граматичних правил будови пропозиції. Граматика описує те, який із членів речення «виділений», а стилістика розглядає те, який ефект дасть виділення саме цього члена речення. Виокремлюють дві головні форми інверсії: Повну інверсію, тобто інвертоване речення, в якому присудок стоїть перед підметом (*Just as lovely was you in that dress*) [5, с. 12], та Часткову інверсію, де допоміжне дієслово передує підмету (*Never have I heard such a ridiculous fact*) [5, с. 20]. Така форма інверсії дуже часто використовується в англійській мові, оскільки вона передбачає використання форм із допоміжним дієсловом *do*. Завдяки цьому поєднуються й інверсія, і прямий порядок слів (*Do they have a choice?*) [6, с. 6].

Стилістична інверсія – це порушення сталого порядку членів у реченні, тому один із них набуває виділення й отримує спеціальну конотацію емоційності або експресивності [9, с. 312].

Будучи стилістичним прийомом, інверсія є засобом посилення експресивності художнього твору. Із точки зору стилістики порушення традиційного порядку слів накладає додаткові смислові відтінки, підсилює або послаблює смислове навантаження певного члена речення [7, с. 58]. Загальна стилістична функція інверсії виявляється з більш широкого контексту, ніж речення. Інверсія в сучасній англійській мові може мати різні випадки розміщення членів речення. Художній стиль, як і науковий, розмовний, публіцистичний та офіційно-діловий, має свої характерні особливості. Йому притаманні певні прийоми, одним із яких є стилістична інверсія, яка виникла як особливість письмового типу мови. Саме в ньому вона набуває емоційно-експресивного характеру, хоча не можна не зазначити, що вона грає подібну роль і в газетному стилі. Вивченням інверсії у сфері стилістики займалися такі всесвітньо відомі дослідники, як І. Арнольд та І. Гальперін, бо це той прийом, який не можна не брати до уваги, оскільки він є вживаним у межах функціональних стилів мови.

Отже, граматична інверсія змінює граматичне значення речення і передбачає те, що присудок передуватиме підмету. Стилістична інверсія виділяє один із членів речення, в результаті чого надає висловам певного емоційного забарвлення, причому присудок не завжди буде передувати підмету. Стилістична інверсія як складова частина відіграє важливу роль щодо вираження емоційної характеристики висловлювання і підсилення емоційної функції.

Незважаючи на те, що носіям мови все ж звичніше висловлювати свої думки використовуючи прямий порядок слів, який, на їхню думку, відповідає правилам граматики англійської мови, провідні англомовні граматики виокремлюють безліч випадків уживання інверсії в мові, оскільки вона несе в собі певне смислове забарвлення речення. Таким чином, хоч пря-

мий порядок слів і передує в англійській мові, однак уживання інверсії все-таки не втрачає своєї значущості, оскільки відіграє важливу роль у реченні і виконує багато функцій.

На прикладі творів Сомерсета Моєма «Нескорена» та «Лев'яча шура» ми проаналізували декілька інвертованих речень, розглянули їх переклад та визначили їх функції. Отже, однією з основних функцій інвертованих речень є логічна. Така функція інверсії може логічно виділяти найбільш істотну частину речення, поміщаючи її перед вихідною.

«A couple bottles of wine put the farmer's wife on the table.» [5, с. 2] – *Пару пляшок вина дружина фермера поставила на стіл.*

Ми визначили, що емоційна функція інверсії існує для того, щоб привернути увагу читача й утримати її протягом усього твору, пробудити у читача емоції і вплинути на його почуття.

«And down her hand appeared a thin track of blood.» [5, с. 12] – *По її руці тонким струмочком стікала кров.*

Ще однією важливою функцією інвертованих речень є комунікативна функція, що характеризується зміною місця розташування будь-якого члена речення, початком якого є дієслово, з метою смислової або стилістичної емпізи. Іноді комунікативна функція інверсії супроводжується граматичною [7].

«So worried I was too!» [6, с. 14] – *Який же схвильований я був також!*

Як ми бачимо, прагматична функція інверсії не тільки підкреслює окремі члени речення, а й надає експресивного й прагматичного забарвлення всьому реченню.

«It'll be alright, I tell myself so many times, will it be absolutely fine» [5, с. 14]. – *Все буде добре, я стільки разів кажу собі, все буде дуже добре.*

Найчастіше в англійській мові вживається граматична функція. Вона трапляється в літературі, оскільки це структура, в якій присудок передує підмету. Завдяки цьому поєднуються й інверсія, і прямий порядок слів. Власне граматична функція полягає в тому, що порядок слів слугує для вираження певних синтаксичних відносин: суб'єктно-об'єктних, суб'єктно-предикатних, атрибутивних тощо.

«Behind the door only their motorcycles were left.» [5, с. 4] – *А за дверима залишились тільки їхні мотоцикли.*

Під час аналізу функцій інвертованого речення потрібно враховувати те, що заміна членів речення місцями може порушити прямий порядок слів, що може призвести до зміни логічного змісту речення чи надати додаткового емоційного забарвлення цілому реченню. Як ми бачимо, в англійській мові є безліч видів інвертованих речень, що мають різні функції. Дуже важливо визначити, до якої саме функції належить той чи інший приклад інверсії і чи несе він якийсь забарвлення і смислове навантаження в реченні.

Отже, можемо зробити висновок, що під час перекладу порядок слів відіграє значну роль, оскільки він указує на відтінок функцій в інвертованих реченнях, що безпосередньо впливає на зміст самого висловлювання.

Проаналізувавши особливості використання інверсії з певними функціями, можна зробити висновок, що інвертовані речення з граматичною функцією з'являються у творах найчастіше, а інверсія з прагматичною функцією є найменш поширеною у творах Сомерсета Моєма «Нескорена» та «Лев'яча шура».

Аналіз прикладів інверсії в англійській мові показав, що вона може виконувати різні функції у висловлюваннях. Ці

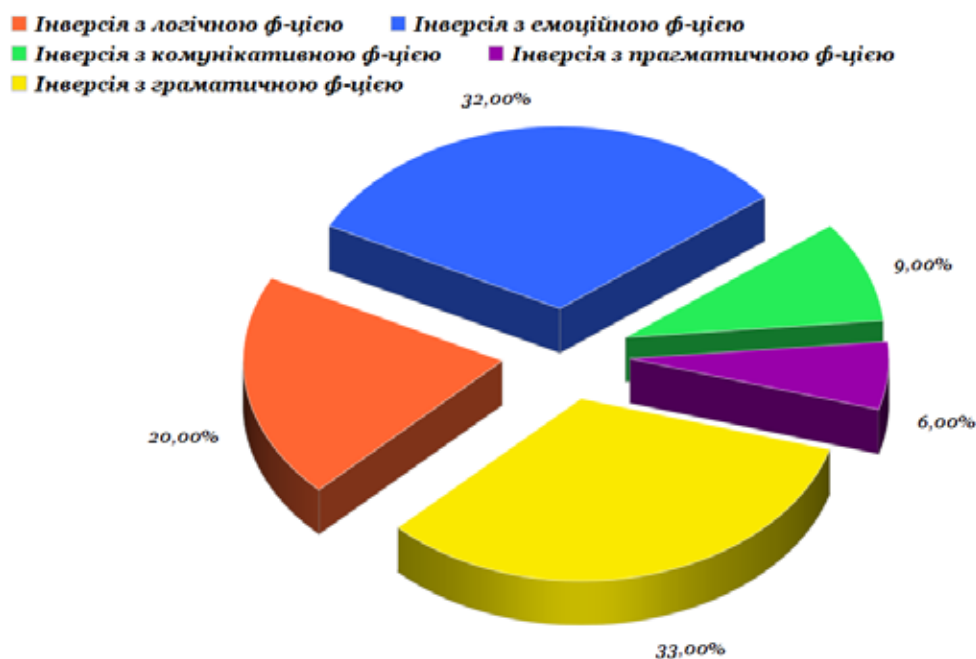

Рис. 1. Частотність використання інверсії з певними функціями

функції слугують для різних цілей авторів. Іноді їх використовують для виділення певного слова або фрази в тексті, щоб читач краще запам'ятав інформацію, а іноді різні функції інверсії слугують для підвищення експресивності висловлювання, щоб вплив на читача також підвищувався.

Суперечки щодо порядку слів в англійському реченні досі залишаються актуальними й обговорюються багатьма лінгвістами. Справа в тому, що, наприклад, в українській мові (завдяки відмінковим закінченням) міняти місцями члени речення цілком допустимо, оскільки його основний зміст при цьому залишиться майже незмінним. Є випадки, коли інвертований порядок слів у реченні може виконувати декілька функцій одночасно, але при цьому одна з функцій завжди висувається на перший план. Протягом багатьох років письменники використовували найрізноманітніші прийоми, що набувають нового забарвлення завдяки авторському задуму. Інвертування порядку слів має досить сильний емоційний ефект в англійській мові, на відміну від української, де немає фіксованого порядку слів у реченні. Для передання експресивності висловлювання перекладачам доводиться застосовувати творчий підхід, використовуючи підсилювальні засоби, характерні тій мові, якою здійснюється переклад.

Важливим є той факт, що порядок слів указує на зв'язок між складниками речення. Те чи інше положення слів указує на наявність між ними будь-якого зв'язку. Отож, порядок слів в англійському реченні має чітко визначений характер. У разі зміни «звичного, правильного» (тобто граматичного) порядку слів, сторона, що сприймає (адресат, слухач), отримує сигнал, він виділяє цей вислів або речення, оскільки воно вирізняється з низки однорідних (так званих «сірих») висловлювань. Тобто інверсія починає виконувати вже інші функції, властиві їй. Зміна порядку слів веде до зміни зв'язків між словами і, відповідно, до зміни змісту, який закладено в речення.

Висновки. Отже, незважаючи на суворий порядок слів в англійській мові, там усе ж спостерігається багато відхилень

від нього. Зміна звичного порядку слів у реченні завжди має бути виправдана. Не у всіх конструкціях можна переставляти члени речення. Так, наприклад, у дружньому і повсякденному спілкуванні інверсія трапляється вкрай рідко і є опціональною, проте найчастіше до неї вдаються в письмовій мові, причому як у формальній, так і в літературній. Для інверсії в сучасній літературній англійській мові поступово стає характерним стилістичне виділення будь-якого з елементів висловлювання в логічному плані або виділення всього висловлювання загалом в емоційному плані. Інверсія в англійській письмовій літературі також розглядається письменниками як лінгвістичний засіб, який дозволяє облагородити мову, роблячи її виразною і яскравою. Отож, як правило, інвертований порядок слів у сучасній англійській мові, який переслідує стилістичні цілі, є явищем писемного мовлення. Саме тому інвертовані речення найчастіше присутні у творах.

Література:

1. Якобсон Р.О. О лингвистических аспектах перевода. Киев, 2007. 543 с. URL: <http://www.philology.ru/linguistics1/jakobson-78.htm> (дата звернення: 12.02.2021).
2. Грин Лиза. Синтаксис и семантика/ за заг. ред. Соня Лейнхарт; Издательство Оксфордского университета, 2015. 345 с.
3. Б. Дж. Бірнер Language and Meaning. Аbingдон, 2007. 147 с.
4. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык. Киев, 2007. 541 с.
5. Maugham S. Short stories. *The Unconquered*. Велика Британія, 1978. 5-22 с.
6. Maugham S. Short stories. *The Lion's skin*. Велика Британія, 1978. 4-30 с.
7. Гальперин И. Р. Стилистика английского языка. Москва, 2010. 330 с.
8. Кочетова В.А. Прагмалингвистические и жанровые особенности инверсии в современном английском языке. URL: <http://www.online-science.ru/m/products/filologicheskije-nauki/gid655/pg0/> (Дата звернення: 11.03.2021)
9. Кухаренко В.А. Практикум по стилистике английского языка. Тамбов, 2009. 370 с.

Kosenko A., Marushchak Ye. Typology and functions of inversion on the materials of Somerset Maugham's works

Summary. The article is devoted to the study of the peculiarities of the usage of inversion as a specific stylistic device in Somerset Maugham's works "Unconquered" and "Lion's Skin". Particular attention is paid to the analysis of such a syntactic construction as inversion. Inversion in English is a violation of the direct order of words in the sentence, in which the predicate may precede the subject. Non-standard word order is used in some constructions or when it is necessary to highlight a certain word.

The novelty of the article is to study the phenomenon of inversion through the prism of the functioning of inverted sentences, as it is shown that the authors, depending on their intentions, actively use inversion to create different types of semantic coloring of works. Inversion occupies almost a leading position among the stylistic devices that the authors use to awaken the feelings and imagination of the reader. This may be due to the fact that the authors by violating the usual order of words try to convey to readers certain important information, to bring to the fore exactly the information they want to convey to readers, and not that which the reader can reach with their own considerations.

Despite the fact that the English language is analytical and there is a fixed word order, there are many different

cases of permutation of sentence members, as, for example, in fiction. Inversion can very often be found in fiction, where it is actively used to enrich, embellish, emotionally enhance individual sentences and brighten the text. This article examines inverted sentences in Somerset Maugham's works "Unconquered" and "The Lion's Skin". Particular attention is paid to the typology of inversion, various types of grammatical and stylistic inversion are described. The main emphasis is on the study of the functioning of inverted sentences in the works "Unconquered" and "Lion's Skin". The example of inverted sentences from these works shows that depending on the type of inversion and the author's intentions, it can be used to perform a number of such functions: grammatical, pragmatic, logical, communicative and emotional.

An analysis of the frequency of use of inverted sentences with different functions in the works of Somerset Maugham "Unconquered" and "Lion's Skin" is made a diagram is presented.

Key words: inversion, inverted sentences, translation, grammatical inversion, stylistic inversion, inversion functions, indirect word order in a sentence, logical inversion, pragmatic inversion, emotional inversion, grammatical inversion, communicative inversion.